Asko Itkonen

Suomen panssarijoukot 1919-1939

Hyökkäysvaunurykmentti sata vuotta



MEILLÄ EI SÄIKYTÄ MEILLÄ EI SURRA ISKE JA MURRA

Suomen panssarijoukot 1919-1939

Hyökkäysvaunurykmentti sata vuotta

Asko Itkonen

Suomen panssarijoukot 1919-1939

Hyökkäysvaunurykmentti sata vuotta

Suomen panssarijoukot 1919-1939
Hyökkäysvaunurykmentti sata vuotta

Ensimmäinen painos
Kaikki oikeudet pidätetään
Ulkoasu: Asko Itkonen
© 2026 Asko Itkonen
Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa
ISBN: 978-952-33-0270-9

Sisällysluettelo

ESIPUHE	9
LUKIJALLE	10
PANSSARIASEEN SYNTY ENSIMMÄISEN MAAILMANSODAN ASEMASODAN MURTAJAKSI	11
Historiallista viitekehystä panssariaseen synnystä ja sotilaspoliittisesta tilanteesta	11
Johdanto	12
Tankin ennakkoluuloton kehitystyö Englannissa	13
Ranskassa suora-ammuntatulituen tykki nostetaan tela-alustalle	16
Saksa, Venäjä ja Yhdysvallat myöhästyvät tankin kehittämisessä	17
Ensimmäisen maailmansodan tankkituotantoa	17
Nykyaikaisen taistelupanssarivaunun edeltäjä, Renault FT17, syntyy Ranskassa	18
1900-luvun alun kuorma-autojen kehitys mahdollisti tankin synnyn	20
Miksi juuri Renault FT17 itsenäisen Suomen ensimmäiseksi hyökkäysvaunuksi	25
ITSENÄISEN SUOMEN SOTALAITOS	26
Historiallista viitekehystä 1900- luvun alusta 1940-luvun alkuun	26
Itsenäisyyden ensimmäiset vuodet	26
Kehitys ennen talvisotaa ja talvisota	27
Itsenäisyyden alun järjestelyt	27
Suunnitelmat sotajoukkojen perustamiseksi ennen ja jälkeen itsenäistymisen	34
Sotaväen taisteluvälinehuollon ja varikkojärjestelmän synty	35
Asevarikkotoiminta käynnistyy	35
Auto- ja kuljetusalan varikkojärjestelmän kehittyminen	39
Miksi itsenäinen Suomen tarvitsi sotaväkeä?	40
Sotilasmaantieteellinen asema	40
Liikekannallepanon perusteita	41
Hyökkäysvaunurykmentti nuoren itsenäisen Suomen sotaväen osaksi	46
SUOMALAISTEN PANSSARIJOUKKOJEN SYNTY	48
Ajallisia kiinnekohtia	48
Hyökkäysvaunurykmentin perustaminen, Santahaminan aika	49
Perustaminen ja kokoonpano	49
Sodan ajan kokoonpano	55
Henkilöstö	57
Rykmentin ranskalaiset tankit	61
Hyökkäysvaunujen toimituksen ongelmista hieman tarkemmin	63
Renault FT17 tankin lyhyt kuvaus	64
Majoitus, muu varustus ja ajoneuvot	66
Hyökkäysvaunukoulutus	69
Ensimmäiset tarkat alokaskoulutusohjeet	72
Aliupseerikoulutus käynnistetiin pian hyökkäysvaunukoulutuksen	74
Kantahenkilökunnan koulutusta ja taisteluharjoituksia	75
H.V.R:n koulutuksen raportointi ja koulutusohjelmia	77
Ohjesääntötyö alkaa	81
Hyökkäysvaunurykmentin määrärahat vuonna 1920	82
Hyökkäysvaunukilpailut ja vuosipäivän vietto alkavat 14.7.1921	84
Ranska lainasi tankkeja Judenitschin armeijalle	85
Panssarivaunuhuollon alku Santahaminassa	87
Rykmentti halusi toimintansa edellytykset oman päätösvaltaansa	90
Itsenäisyyden alun huoltojärjestelmästä	91
Hyökkäysvaunurykmentin valmius- ja sodan ajan tehtäviä	91

Santahaminasta muuttomahdollisuuksien selvittäminen	94
Miksi Hyökkäysvaunurykmentti ei ”mahtunut” Santahaminan saarelle	95
Hyökkäysvaunurykmentin Santahaminan aika kesti kaksi vuotta yhden kuukauden ja seitsemäntoista päivää	98
HYÖKKÄYSVAUNURYMENTTI MUUTTAA HÄMEENLINNAAN. TOIMINTA JATKUU HYÖKKÄYSVAUNUPATALAJOONANA	98
Muutto Hämeenlinnaan	98
Rykmentin siirto Santahaminan saarelta Hämeenlinna oli työläs ja monivaiheinen	99
Ohjeita kevyiden hyökkäysvaunujen käytössä ja ohjauksessa	101
I Yleistä	101
II Järjestysmuodot	102
Ampumatarpeiden hankinta	102
Aseiden käyttö taistelussa	103
IV Joukkue- ja komppanialiikkeitä	104
V Taistelu	107
VI Kevyiden vaunujen käyttö	113
VII Huomautuksia vaunukomppanian kuljetuksesta rautateitse	113
Aarne Sihvo Hyökkäysvaunurykmentin komentajaksi	114
Ohjesääntötyö 1920-luvun alussa	115
Hyökkäysvaunurykmentin lippu	117
Hyökkäysvaunuhuollon ja käytön tunnuslukuja 1920-luvun alussa	118
Hyökkäysvaunurykmentin henkilöstöä	124
Katsauksia 1920-luvun hyökkäysvaunukoulutukseen	124
Hyökkäysvaunujen rakenne-, huolto- ja korjauskoulutus	124
Hyökkäysvaunutykin ja konekiväärin harjoitusammunnat	126
Hotchkiss kk. harjoitusammunnat	126
Taistelunmukaiset kk. ammunnat	127
Kantahenkilökunnan koulutus	128
Koulutustarkastukset	129
Kokeilut, leiri- ja taisteluharjoitukset sekä hyökkäysvaunun näytökset	129
Hyökkäysvaunurykmentin ammusten tili vuonna 1923	131
Hyökkäysvaunujen ajotunnit ja kalustovahvuus vuonna 1924 sekä huollollisia ilmoituksia	132
I Patteriston ajotuntiyhdistelmä 1924	132
II Patteriston ajotuntiyhdistelmä 1924	133
Hyökkäysvaunurykmentin kalustovahvuudet 31.8.1924	134
Hyökkäysvaunurykmentin henkilöstövahvuuden kehityksestä vuonna 1924 ennen Hyökkäysvaunupataljoonan kokoonpanoon siirtymistä	134
Hyökkäysvaunuhuoltoa ja korjaustoiminnan käynnistäminen	135
Hyökkäysvaunurykmentin alasajon aikaa	138
Sodan ajan valmisteluja	138
Hyökkäysvaunurykmenttistä Hyökkäysvaunupataljoonaksi. Suomessa ei hyökkäysvaunuilla sodita.	139
Hyökkäysvaunupataljoonan vahvuuksia 1925	144
Hyökkäysvaunupataljoonan käyttöperiaatteita	145
Upseerien Hyökkäysvaunukurssit alkavat	145
Hyökkäysvaunupataljoona Hyökkäysvaunukomppaniaksi	145
Viimeiset hyökkäysvaunukilpailut	148
Kertaus- ja sotaharjoituksia 1920-luvulla	149
Hyökkäysvaunujen telamarssikokeilut vuonna 1924	149

Hyökkäysvaunupataljoonan talvikokeiluesitys vuonna 1926	151
Oliko tankkiyksiköiden kiertuetoiminta yksi talvisodan ihmeen osatekijöistä?	152
Johtosuhteita ja liikekannallepanovalmisteluja	153
HYÖKKÄYSVAUNUPATALJOONASTA ERILLISEKSI HYÖKKÄYSVAUNUKOMPPANIAKSI SEKÄ ASELAJIN LAAJENTAMINEN RATSUVÄKIPRIKAATIN PANSSARIOSASTOLLA JA ERILLISELLÄ PANSSARIESKADROONALLA	154
Hyökkäysvaunukomppania 1.5.1927 ja Erillinen Hyökkäysvaunukomppania 10.11.1927	154
Kokoonpanoja ja henkilöstöä	154
Valmiustehtäviä 1920- ja 1930-lukujen vaihteessa	159
Henkilökunnan koulutusta 1930-luvulla	162
Varusmiesten koulutusta 1920- ja 1930-luvuilla	162
Vuosien 1931 ja 1932 vuositilastoissa esitettyjä materiaalimääriä	164
Sotaväen uudelleen järjestelyjen vaikutus Erillisen Hyökkäysvaunukomppanian toimintaan	165
Asevelvollisten Vickers koulutuksen aloitus	167
Rauhan ajan koulutustarve 1930-luvun panssarivaunukoulutuksessa	168
Kertaus- ja sotaharjoituksia	169
Hyökkäysvaunutaktiikka 1930-luvulla	169
Kiertuetoiminta jatkui myös 1930-luvulla	171
Valtakunnan sisäistä järjestystä ja turvallisuutta varmistamassa	172
Vickers panssarivaunut Renault FT17 hyökkäysvaunujen korvaajiksi	172
Talvikokeilujen tuloksia 1920-luvun lopusta	173
Kokeilutoiminta 1930-luvulla	174
Johtosuhteiden muutoksia 1920- ja 1930-luvuilla	178
Liikekannallepanovalmisteluja ja perustamisen ongelmia	178
Renault hyökkäysvaunun ominaisuuksien ja käytettävyyden parantaminen 1920-luvun alusta 1930-luvun puoleen väliin	186
Erillinen Panssarikomppania Ratsuväkiprikaatin osana	189
Kertausharjoitusten toteutuksesta	189
Kiertokirjeet johtamisen apuvälineen	193
Renault panssarivaunuja aliupseerikoulun kalustoksi	194
Ratsuväkiprikaati kieltää vuoden 1939 marssiharjoituksen Tempereelle	194
Komppania kokoonpano vuoden 1939 Armeijan elokuun sotaharjoituksessa	194
Erillisen panssarikomppanian kertomuksia vuoden 1938 ja 1939 koulutuksen toteutumisesta	195
Kantahenkilökunnan täydennyskoulutus talvisodan alla vuoden 1938 lopussa ja vuonna 1939	197
Panssariupseerit pitivät luentoja muiden joukko-osastojen henkilökunnalle aiempien vuosien tapaan	200
Panssariupseerien aselajitietoutta ylläpidettiin ja kehitettiin myös 1930-luvun lopussa ulkomaille suunnatuilla opintomatkoilla	200
Panssarivaunuammunnoista	201
Parolan leirialueen 1920- ja 1930-lukujen historiasta	203
Vuoden 1939 valtakunnallinen paraati Helsingissä ja panssarijoukkojen 20-vuotisparaati Hämeenlinnassa	204
Komppanian historiaa 1919-1939	205
Poltinahon kasarmialue vuonna 1939	208
PANSSARIASELAJI LAAJENEE VUONNA 1937 RATSUVÄKIPRIKAATIN PANSSARIOSASTOLLA, JOKA LAAJENEE VUONNA 1938 ERILLISEKSI PANSSARIESKADROONAKSI	209
Ratsuväkiprikaati	209
Ratsuväkiprikaatin Panssariosasto	211

Erillinen Panssarieskadroona	215
Erillisen Panssarieskadroonan upseeritilanteesta	216
Erillisen Panssarieskadroonan kanta-aliupseerien tilanteesta	216
Varusmiesten siirroista ja kutsunnan kautta eskadroonaan saapuneista	217
Erillisen Panssarieskadroonan reservialiupseerikoulutuksen rytmi	217
Kantahenkilökunnan panssarikalustoon perehdyttäminen	217
Erillisen Panssarieskadroonan ajoneuvot ja hyökkäysvaunut	218
Kunnossapidon tilanne ennen talvisotaa	228
Esitys tankkikoulutuksen järjestelyistä ja Pataljoona kokoonpanoon siirtymisestä	229
PANSSARIJOUKKOJEN UUDISTAMINEN ALKAA TALVISODAN KYNNYKSELLÄ	230
Talvisotaa edeltäneen puolustuslaitoksen kokoonpano	230
Panssarijoukkojen uudistamisen perusteita	237
Panssarivaunukaluston uudistaminen alkaa	241
Vickers 6 tonnia lyhyt kuvaus	243
Talvisota vanhalla Renault FT-17 kalustolla ja puutteellisesti varustetuilla Vickers vaunuilla	244
Saksa aloittaa suursodan	244
Suomalaisen panssarikaluston tila ennen talvisodan syttymistä	244
Ylimääräiset harjoitukset ja liikekannallepano	245
Panssariharjoitusyhtymän Esikunta perustetaan 16.10.1939 ja se muuttuu 5.12.1939 Panssaripataljoonaksi	246
Nykyisen sodan tunnusmerkkejä, kokemuksia ja opetuksia	247
1. ja 2. Panssarikomppania keskitetään Karjalan kannakselle	248
Ratsuväkiprikaatin Moottoroituosasto (Moott.os)	252
Panssaripataljoonan esikunta ja muut panssarikomppaniat Varkauteen. Panssarikoulutuskeskus Hämeenlinnaan	253
Renault FT-17 tankkien matkanpää talvisodan kiinteiksi asepesäkkeiksi	255
4. Panssarikomppania taistelee Vickers vaunuilla 26.2.1940 Honkaniemessä	256
Talvisodan huoltojärjestelmien perusteet	257
Varikkojärjestelmä laajenee talvisodan tarpeiden mukaisesti	257
Kuljetusvälinehuolto ja ottoajoneuvot	258
Autovarikkojen perustaminen	259
Sodan ajan panssarikaluston korjauslaitoksia ja korjaustoimintaa	261
Talvisodan tulos Suomelle	262
Sotasaaliskalustolla kohti jatkosotaa, Panssaripataljoona 25.5.1940 väliaikaiseen kokoonpanoon	263
Loppusanat	264

ESIPUHE

Suomalaisen Hyökkäysvaunurykmentin synnystä sekä panssarijoukkojen kehityksestä ja toiminnasta on aiemmin kirjoitettu kahdessa kirjassa. Kapteeni Pentti Hovilainen kirjoitti Tankkirykmentistä Panssaripataljoonaan 1919-1949 kirjan, jossa kerrotaan Suomen panssarijoukkojen ensimmäisten 30-vuoden keskeisimmät tapahtumat ja toiminnat. Tästä 300 sivuisesta kirjasta vajaat 100 sivua kuvaa Renault FT17 tankkihistoriaa sen synnystä talvisodan alkuun asti. Pekka Kantakoski kirjoitti puolestaan Suomalaiset panssarivaunujoukot 1919-1969 kirjan, joka on panssarijoukkojen toiminnan viisikymmenvuotisen toiminnan kuvaus. Tästä kirjasta 70 ensimmäistä sivua käsittelee Renault FT17 toimintaa.

Kirja, joka nyt on kädessänne, on kokonaisuudessaan omistettu Renault FT17 tankin ja sen suomalaisten käyttäjien toiminnalle. Kirjan perustiedot nojaavat Hovilaisen kirjoittamaan kirjaan. Sota-arkiston Renault FT17 tankkia käyttäneiden joukkojen julkiset ja salaiset asiakirjat antavat uuden ja aikaisempaa laajemman pohjan suomalaisen panssarijoukon synnyn ja kehityksen tutkimiseen. Koko Renault ajan salaisen asiakirja-aineiston julkiseksi tulo antaa mahdollisuuden myös tuon ajan panssarijoukkojen sodan ajan valmistelujen ja tehtävien tutkimiselle.

Olen itse saanut palvella Suomen panssarijoukkojen ja siihen läheisesti liittyvien huolto- ja kunnossapitojoukkojen eri tasoisissa tehtävissä. Tehtävät ovat olleet muun muassa panssarijoukkojen joukkueen johtajasta, panssarivaunumiesten, reservin upseerien sekä tulevan kantahenkilökunnan kouluttajasta, panssarivaunukomppanian päällikön sekä varikko- ja valtakunnallisen tason kunnossapitotoiminnan johtamisen tehtäviin asti. Noin 30 vuoden palvelus panssarijoukkojen osana synnytti tarpeen vielä kerran ensimmäisen suomalaisen tankkijoukon synnyn ja kehityksen kirjan muotoon kirjoittamisen.

Kaikki panssarijoukkojen keskeisimmät toiminnat luotiin varsin pian Hyökkäysvaunurykmentin perustamisesta alkaen. Rakenne-, taistelu- ja ampumakoulutus, kaluston kunnossapito sekä sodan ajan valmistelujen toteuttaminen saivat perusmuotonsa ensimmäisten komentajien ja kouluttajien työn tuloksena. Tankkijoukkojen yhteishenki ja yhteenkuuluvuus syntyivät työskentelystä kaikille niin keskeisen ja tärkeän kaluston parissa. Panssarivaunun valtava taisteluteho saadaan käyttöön vain kaikkien sen toimintoihin osallistuvien henkilöiden yhteistyön tuloksena.

Tämä kirja on omistettu kaikille panssarijoukoissa palvelleille ja tulevaisuudessa palveleville tankkimiehille. Hyökkäysvaunujoukkojen historian ja toiminnan kehityksen lähtökohtien tunteminen auttaa ymmärtämään panssarijoukkojen tämän hetken toimintaa ja sen perusteita sekä luo vahvan pohjan panssarijoukkojen tulevan toiminnan kehittämiselle.

Kiitän Panssarimuseota ja Panssarikiltaa hyvästä yhteistyöstä sekä jatkuvasta toiminnasta tankkimieshengen ylläpitäjänä, panssarialan perinteiden ja -kaluston vaalijana ja säilyttäjänä. Erityinen kiitos Panssarimuseon johtajan toimineelle majuri evp Maunu Uotille, joka antoi Renault FT17 tankkiin liittyvän kuva-aineiston käyttööni. Lämmin kiitos myös kaikille tankkimiehille ja tankkihenkisille yhteistyökumppaneille, on ollut ja on ilo ja kunnia tehdä panssarialaan liittyvää työtä kanssanne.

Säkylässä 16.05.2019

Asko Itkonen

Lukijalle

Tämän kirjan I luvussa luodaan katsaus hyökkäysvaunun kehitykseen asemasodaksi pysähtyneen taistelun liikkeen palauttajana ensimmäisen maailmansodan aikana. II luvussa käsitellään itsenäisen Suomen sotaväen synty. Tarkoituksena on luoda kuva toimintaympäristöstä missä ensimmäinen suomalainen hyökkäysvaunujoukko aloitti toimintansa. III luku kuvaa hyökkäysvaunujoukkojen toimintaa Santahaminassa ja IV luku toimintaa Hämeenlinnassa. V luku esittää hyökkäysvaunujoukkojen taistelun olemassa olostaan ja muodollisen laajentamisen Lappeenrantaan. VI luku esittää panssarijoukkojen palauttamisen panssaripataljoonaksi sekä talvisodan liikekannallepanossa sota-ajan kokoonpanoon siirtymisen.

Kirjan eri lukujen aikana selvitetään mitä sisältyy Hyökkäysvaunurykmentin ja Panssaripataljoonan välissä käytettyjen eri nimellä toimineiden hyökkäysvaunujoukkojen nimien taakse.

Hyökkäysvaunujoukon niminä olivat

– Hyökkäysvaunurykmentti – Tankkirykmentti – Hyökkäysvaunurykmentti 1919-1924
– Hyökkäysvaunupataljoona – Hyökkäysvaunukomppania 1925-1927
– Erillinen Hyökkäysvaunukomppania – Erillinen Panssarikomppania 1927-1938
– Ratsuväkiprikaatin Panssariosasto – Erillinen Panssarieskadroona 1937-1939
– Panssariharjoitusryhmä – Panssaripataljoona 16.10.1939-2.12.1939
– Panssarikeskuskorjaamo - Panssarikoulutuskeskus 1939- 1940

Kirjan eri luvuissa kuvataan hyökkäysvaunun rakenne-, taistelu-, ampuma- ja huoltokoulutuksen kehittyminen. Samoin esitellään eri aikoina voimassa olleet valmiustehtävät. Panssarijoukkojen alkuaikojen taistelukoulutuksen perusteet kuvataan III luvussa panssariaselajin ensimmäisen ohjesäännön - Ohjeita keveiden hyökkäysvaunujen käytössä ja ohjauksessa- avulla.

Hyökkäysvaunujoukkojen komentajat ja päälliköt ovat joutuneet ”taistelemaan” oman joukkonsa olemassaolosta ja kehittämisestä lähes koko panssarijoukkojen toiminnan ajan. Kirjassa selviää pian Hyökkäysvaunurykmentin perustamisen jälkeen alkanut ikuisen rauhan uskoon perustunut panssarijoukkojen alasajo. Sodan uhka 1930-luvun puolen välin Euroopassa herätti uudelleen ajatuksen hyökkäysvaunujoukkojen tarpeesta sekä kalustollisesta ja organisatorisesta kehittämisestä. Hyökkäysvaunujen merkitys suojajoukkojen osana heti sodan uhan alussa nähtiin tärkeäksi.

Kauan jatkuneen hyökkäysvaunujoukkojen alasajon seurauksena Suomella ei talvisodan syttyessä ollut juurikaan taistelukelpoista panssarijoukkoa. Talvisodan sotasaalis mahdollisti panssarijoukkojen kehittämisen taistelukelpoiseksi pataljoonaksi. Jatkosodan sotasaaliin turvin panssarijoukko kasvoi lopulta teholtaan ja toiminnaltaan merkittäväksi Panssaridivisioonaksi.

PANSSARIASEEN SYNTY ENSIMMÄISEN MAAILMANSODAN ASEMASODAN MURTAJAKSI

Historiallista viitekehystä panssariaseen synnystä ja sotilaspoliittisesta tilanteesta

Teknistä kehitystä - Tykistöaseet taistelukentälle vuonna 1342 Metzissä ja Algeciraksessa - Teräs 14. vuosisadan puolessa välissä - Höyrykone kaupallisiin tarkoituksiin 1698 - konekivääri 1718 - Ensimmäinen höyrykoneella liikkuva ajoneuvo 1769 - Catepillar tela 1770 - Kuparisen hylsyn käytön demonstrointi 1816 - Takaa ladattava rihlattu putkinen tykki 1851	 - Teräksen laajamittainen tuotanto vuodesta 1856 alkaen - Krimin Sodassa 1854-1856; rihlattu piippuinen kivääri, parannettu hylsy, sirpaloituvat ammukset, höyrytraktori tykkien siirtojen ja huoltokuljetusten välineenä - Bensiinimoottori 1876 - Maksim konekivääri 1884 - Savuton ruuti 1885 - Ensimmäinen panssaroitu moottoriajoneuvo, panssariauto, 1902 - Ensimmäinen teloilla liikkuva, höyryn voimalla toimiva kaupallinen traktori (Holt) 1906 - Panssaroitu tela-ajoneuvo Little Willie 6.9.1915
Poliittinen kehitys - Itävalta-Unkarin kruununperillisen arkkiherttua Frans Ferdinandin salamurha 28.6.1914 Sarajevossa - Ensimmäinen maailmansota alkoi 28.7.1914 - Tankin käyttöönottoon liittyviä kokeiluja toteutettiin vuonna 1915 - Ensimmäiset teollisesti valmistetut tankit (Mark I) valmistuivat vuoden 1916 kesäkuussa - Ensimmäiset englantilaiset tankit taisteluun vuoden 1916 syyskuun 15 päivänä - Venäjällä vuoden 1917 helmikuun ja lokakuun vallankumoukset	 - Suomi, Viro, Latvia, Liettua julistautuivat vuonna 1917 itsenäisiksi. Suojeluskunnat määrättiin itsenäisen Suomen hallituksen joukkoina Suomen puolustusvoimiksi tammikuun 25 päivänä 1918. - Vapaussota alkoi Suomessa 28.1.1918 - Vapaussodan sotatoimet päättyivät vuoden 1918 toukokuussa - Ensimmäisen maailmansodan aselepo 11.11.1918 - Hyökkäysvaunurykmentti, Suomen ensimmäinen panssarivaunujoukko perustettiin 15.7.1919 - Versaillesin rauha vuonna 1919 - Tarton rauhan sopimus vuoden 1920 lokakuussa

Johdanto

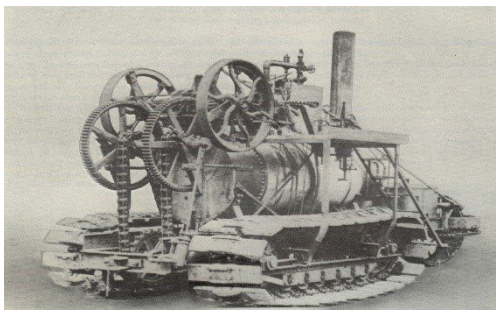
Nykyaikainen panssarivaunu eri käyttötarkoituksiin valmistettuine versioineen on pitkän kehitystyön tulos. Kehitystyö käynnistyi ensimmäisen maailmansodan tarpeisiin 1910-luvulla. Panssarivaunun teknisen kehityksen taustalla on aina ollut panssarikaluston taistelutekninen, taktinen ja operatiivinen käyttö**.** Ensimmäisessä maailmansodassa tarvittiin panssaroitu, suojattu lavetti, joka kykeni murtamaan asemiinsa kaivautuneen vihollisen puolustuslinjan ja nostamaan jalkaväen kaivetuista asemistaan hyökkäykseen vihollisen tuhoamiseksi. Toiseen maailmansotaan mennessä Saksassa ja Englannissa oli löydetty idea syvään murtoon, alueellisesti rajattuun murtokohtaan suunnatusta panssaroitujen joukkojen iskusta, jota tuettiin voimakkaalla suora-ammunta- ja epäsuoralla tulella sekä ilmavoimien rynnäkkö- ja pommikoneiden toiminnalla. Edellä kuvattu toimintamalli toteutui parhaimmillaan toisen maailmansodan saksalaisten panssarijoukkojen ”salamasodassa”.

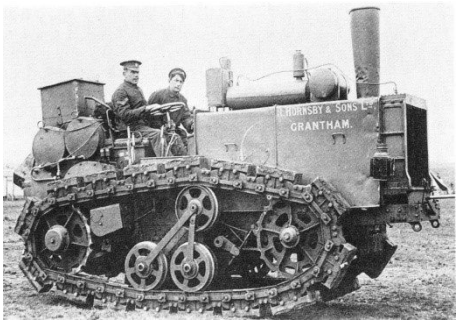
Taisteluhelikopterit ovat tulleet nykyaikaisen panssarisodan käynnin murtokohdan, hyökkäyksen sivustojen ja syvän tulenkäytön lisääjiksi. Panssaroidut joukot ovat edelleen muun muassa Lähi-Idässä, Kuwaitissa ja Irakissa saatujen sotakokemusten perusteella maavoimien iskukyvyn luojia ja taistelukentän liikkeen ylläpitäjiä. Israelin kokemusten mukaan panssaroitukalusto on myös asutuskeskustaistelujen peruselementti.

Erityisesti Israelissa on kehitetty myös jalkaväkisotilaiden taistelukentällä ”liikutteluun” taistelupanssarivaunun alustalle valmistetut erityisen hyvin suojatut panssaroidut miehistön kuljetuspanssarivaunut. Panssaroitukalusto luo edelleen taistelukentälle tulen, liikkeen ja suojan sekä elävän voiman säästeliään käytön edellytyksen.

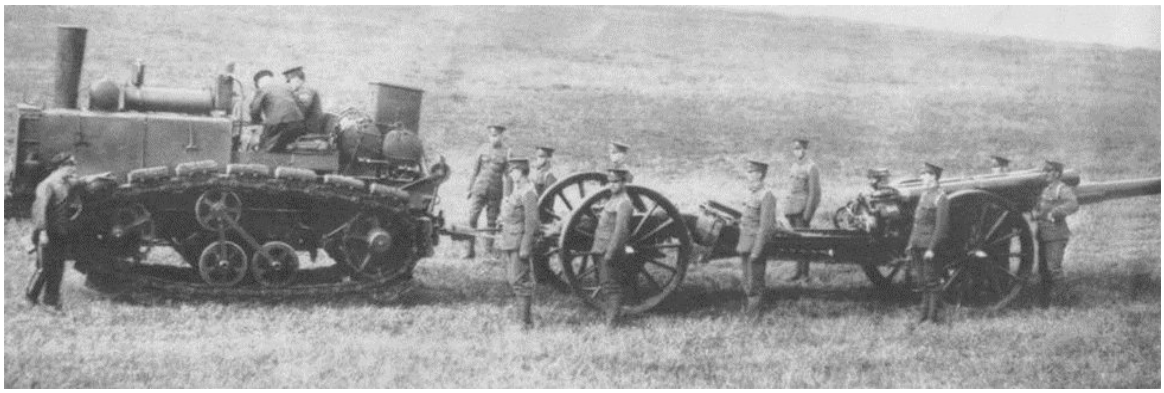
Konekiväärien ja tykistön tuli pysäytti 1900-luvun alussa jalkaväen piikkilankaestein suojattuihin kaivettuihin asemiin. Ratsuväkijoukkojen liikettä ja iskuvoimaa ei kyetty enää hyödyntämään. Tankki kehitettiin taistelukentälle liikkeen, suojan ja tulivoiman palauttajaksi. Tankki syntyi ensimmäisen maailmansodan aikana kehitysideasta toimivaksi taisteluvälineeksi noin kolmessa vuodessa. Tankkien ja jalkaväen yhteistoiminnalla vastustajan linnoitetut asemat kyettiin murtamaan ja ratsuväki kyettiin taas suuntaamaan syvälle vastustajan selustaan.

Tankin kehittämisen edellytykset syntyivät vähitellen 1850-luvulta alkaen teollisen teräksen valmistuksen, takaaladattavien rihlattujen tykinputkien, savuttoman ruudin, täysin automaattisen konekiväärin, kaupalliseen käyttöön tarkoitettujen polttomoottoreiden ja maastokäyttöön soveltuvan telakoneiston käyttöön tulon jälkeen. Amerikkalainen Holt Manufactoring Company valmisti vuonna 1906 ensimmäisen kaupallisen, höyrykoneen voimin ja teloilla liikkuvan traktorin. Englannissa ensimmäinen sotilaskäyttöön tarkoitettu polttomoottorilla varustettu traktori oli David Ropertsin suunnittelema ja R. Hornsby and Sonin vuonna 1907 valmistama Hornsbyn traktori. Traktorin suunnittelun perusteena oli kyky vetää haupitsia maastossa 40 mailia ilman tankkausta.





Holt traktorin telarakenne otettiin käyttöön ensimmäisten tankkien telaratkaisuna (ylhäällä vasen kuva). Ylhäällä oikean puoleisessa kuvassa on Hornsbyn traktori 1900-luvun alusta. Seuraavan sivun yläreunassa Hornsby on sille suunnitellussa sotilaallisessa tehtävässään.

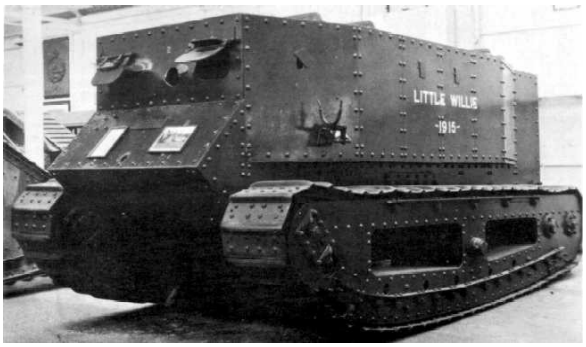


Tankin ennakkoluuloton kehitystyö Englannissa

Iso-Britanniaa ja Ranskaa voidaan pitää tankin kehitystyön käynnistäjinä. Tankin käyttöönottoon liittyviä kokeiluja toteutettiin vuonna 1915. Englantilainen everstiluutnantti Ernest Swinton havaitsi, että panssaroituja Holt-telalla varustettuja traktoreita kyettiin käyttämään asemasodan esteiden murtajana. Churchill valmisteli samaan aikaan traktoreiden käyttöä raskaiden tykkien vetäjinä. Churchillistä tuli nopeasti Swintonin ajatusten tukija. Tankin kehitystyö käynnistyi nopeasti kuninkaallisen laivaston suojissa.

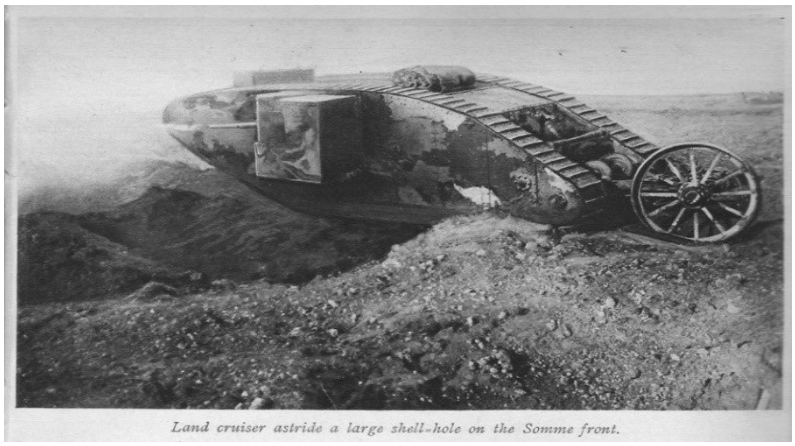
Swinton kirjoitti ensimmäiset tankin tekniset ja taktiset käyttäjän vaatimukset kesäkuun 5 päivänä vuonna 1915. Vaatimuksia olivat muun muassa seuraavat. Tankin tuli kyetä ylittämään 5 jalan levyinen kaivanto. Tankissa tuli olla kevyt nopeaan tulitukseen kykenevä tykki, kaksi konekivääriä ja suoja panssaria läpäiseviltä luodeilta. Tankin nopeuden tuli olla neljä mailia tunnissa ja sen miehistön vahvuus 10 henkilöä. Edellä kuvattujen vaatimusten mukaisen tankin suunnittelijoina toimivat William Tritton ja Walter Wilson. Tankin valmistajana oli Foster's of Lincoln. Näiden vaatimusten pohjalta valmistetun tankin ensimmäinen prototyyppi Little Willie esiteltiin 11.9.1915 Churchillin vuoden 1915 helmikuussa perustamalle Landships Committeelle. Little Willie painoi 14 tonnia ja siinä oli kolmen hengen miehistö. Daimlerin moottorilla Little Willien nopeus oli kolme mailia tunnissa. Maastossa nopeus putosi kahteen mailiin tunnissa. Tankki ei kyennyt ylittämään vaatimukseksi asetettuja kaivantoja. Little Willie osoitti kuitenkin, että tankin kehitys oli asettunut oikealle kehitysuralle.





Everstiluutnantti Ernst Swintonin kirjoittamien teknisten ja taktisten vaatimusten perusteella valmistettu ensimmäinen varsinainen tankki oli Little Willie.

Tankin kehitys jatkui. Kehitystyön tuloksena vuoden 1915 joulukuussa syntyi Mark I, Mother, tankki. Mark I:n kenttäkokeet toteutettiin onnistuneesti vuoden 1916 tammikuussa. Mark I kykeni ylittämään 9 jalan levyisen kaivannon. Mother-tankki esiteltiin Iso-Britannian poliittiselle ja sotilaalliselle johdolle 2.2.1916. Tankki ei vakuuttanut kaikkia esittelyssä mukana olleita. Muun muassa Lordi Kitchener, Secretary of State of War, kuvasi tankin mekaaniseksi leluksi, jollaisilla ei sotaa koskaan voiteta. Esittely johti kuitenkin sadan Mark I tankin tilaukseen. Ensimmäiset teollisesti valmistetut tankit (Mark I) valmistuivat vuoden 1916 kesäkuussa. Mark I vaunuja valmistettiin yhteensä 150 kappaletta (75 Male ja 75 Female). Tankista valmistettiin tykeillä varustetut Male- ja konekivääreillä varustetut Female-versiot. Ensimmäiset englantilaiset tankit suunnattiin taisteluun jo vuoden 1916 syyskuun 15 päivänä Sommen hyökkäyksessä Flers-Courcelletten taistelussa.



Land cruiser astride a large shell-hole on the Somme front.

Ensimmäisen maailmansodan tankit olivat kömpelöitä ja teknisesti epävarmoja. Tykit ja konekiväärit olivat englantilaisissa tankeissa rungon kylkien ”sivutorneissa”. Huomaa Mark I Male tankin takana oleva pyöräpari, jonka tehtävänä oli tehostaa tankin ohjausta.

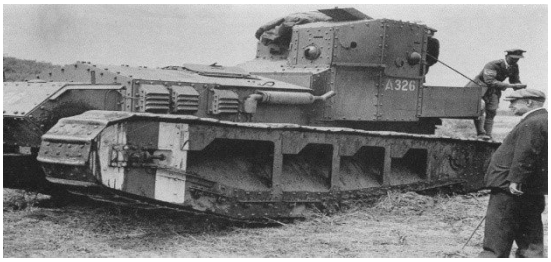
Mark I mallista edelleen kehitettyjä Mark II tankkeja valmistettiin vuoden 1916 joulukuusta vuoden 1917 tammikuuhun yhteensä vain 50 kappaletta (25 Male ja 25 Female). Niistä 25 pintakarkaistusta teräslevystä valmistettua tankkia osallistuivat vuoden 1917 huhtikuussa Arrasin taisteluun Ranskassa. Myös Mark III tankkia valmistettiin vain 50 kappaletta. Mark II ja III tankit valmistettiin lähinnä harjoituskäyttöön Iso-Britanniassa toteutettua tankkikoulutusta varten. Mark IV mallin valmistus käynnistyi vuoden 1917 toukokuussa. Mark IV tankissa oli vahvistettu panssarointi ja siinä oli useita teknisiä uudistuksia Mark I tankkiin verrattuna. Mark IV tankkia valmistettiin 1220 kappaletta (425 Male ja 595 Female sekä 205 aseetonta täydennystankkia). Seuraavaa Mark V tankkia valmistettiin 400 kappaletta (200 Male ja 200 Female). Pidennetty runkoisia Mark V* (star) tankkeja valmistettiin vuodesta 1917 ensimmäisen maailmansodan loppuun mennessä yhteensä 579 kappaletta. Mark V* mallista edelleen kehitettyjä Mark V** tankkeja valmistettiin vuoden 1918 loppuun mennessä vain 25 kappaletta. Mark VI tankki jäi suunnitelma-asteelle. Mark VII prototyyppi valmistui vuoden 1918 heinäkuussa. Näitä tankkeja valmistettiin vain kolme kappaletta.

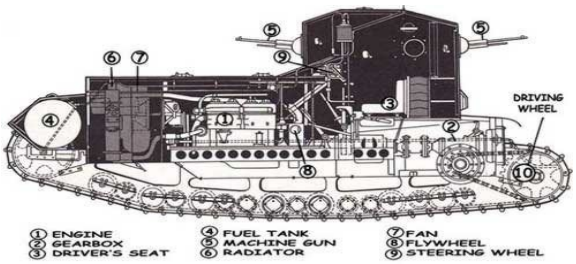
Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen yhteistyönä suunnittelema Mark VIII tankki syrjäytti Mark VI ja Mark VII mallien jatkokehityksen ja valmistuksen. Tämän mallin valmistuksen yhteistyösopimus allekirjoitettiin 19.1.1918. Tankin testaus tapahtui 11.11.1919 ensimmäisen maailmansodan aselevon solmimispäivänä. Mark VIII ei ehtinyt sarjavalmistukseen ennen ensimmäisen maailmansodan päättymistä. Iso-Britanniassa tätä tankkia valmistettiin vain 24 kappaletta. Yhdysvalloissa valmistetuilla Mark VIII Liberty tankeilla varustettiin vain 67. Jalkaväkitankkirykmentti (67 Infantry Tank Regiment). Mark IX oli jalkaväen kuljetusajoneuvo, jota valmistettiin vain 34 kappaletta. Mark X tankin valmistaminen jäi Iso-Britannian varasuunnitelmaksi siltä varalta, että Mark VIII tankin valmistus ei onnistuisi Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian välisenä yhteistyönä.

Tässä kuvassa on Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen yhteistyönä suunnittelema Mark VIII tankki.

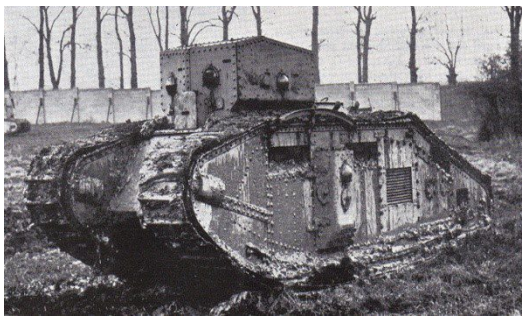


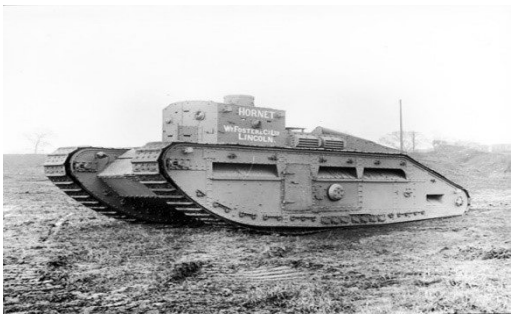
Ensimmäiset keskiraskaat Medium Mark A Whippet tankit valmistettiin vuonna 1917 (valmistus alkoi 21.12.1916) hitaiden ja kömpelöiden Mark I tankkien korvaajiksi. Vain konekivääreillä aseistettuja Whippet tankkeja valmistettiin 200 kappaletta. Whippet tankista edelleen parannetun Medium Mark B tankin prototyyppi valmistui 1918 syyskuussa. Mark B tankkeja valmistettiin aivan ensimmäisen maailmansodan lopussa 102 kappaletta. Niistä vain 45 otettiin Iso-Britannian armeijan käyttöön. Mark C Hornet prototyyppi valmistui vuoden 1918 elokuussa. Mark C tankkeja ehdittiin valmistaa vain 36 kappaletta ennen ensimmäisen maailmansodan päättymistä. Kokonaisvalmistusmäärä jäi 50 kappaleeseen. Mark C tuotannon pysäytti aiemmista malleista edelleen kehitetyn Mark D tankin valmistuksen suunnittelu. Mark C tankilla aiottiin varustaa kaikki Iso-Britannian tankkipataljoonat, jos Mark D:n valmistus ei käynnistyisi. Mark C kokonaisvalmistusmääräksi suunniteltiin 6000 kappaletta. Suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut sodan päätyttyä ja rauhan palattua.





Whippet tankki valmistui jo vuonna 1917. Tässä tankissa oli vain konekivääriaseistus. Tankin moottori on edessä. Whippet tankin ajosuunta on pitkän etuosan suuntaan vasemmalle.



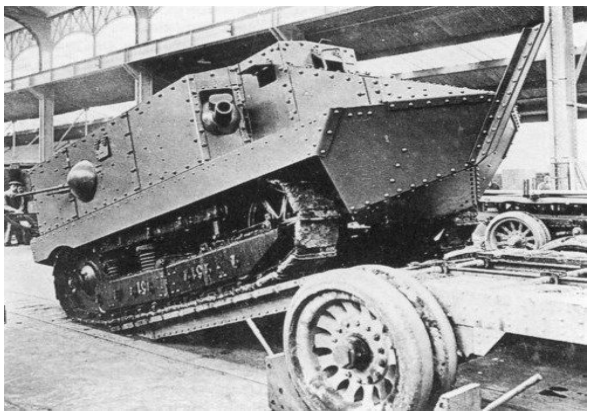


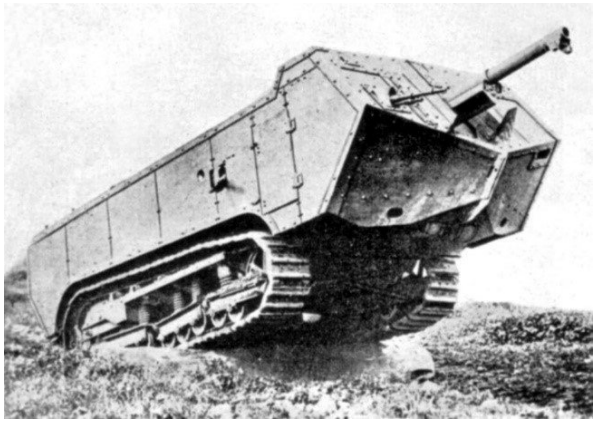
Vasemman puoleisessa kuvassa on Medium Mark B tankki. Oikean puoleisen kuvan Medium Mark C Hornet tankkia suunniteltiin Iso-Britannian panssaripataljoonien panssarikalustoksi. Valmistusmäärän oli tarkoitus olla jopa 6000 kappaletta. Ensimmäisen maailmasodan loputtua panssarijoukkojen varustaminen hidastui ja tämänkin valmistusmäärä jäi noin 50 vaunuun.

Ensimmäisen maailmansodan päätyttyä Iso-Britannian tankkien kehitys hidastui ja päättyi valtiojohtoisena suunnitteluna ja tuotantona. Iso-Britannian tankkien suunnittelun ja valmistuksen johtamisesta vastannut Tank Design Department lakkautettiin vuonna 1923. Tankin suunnittelu ja kehittäminen siirtyivät kaupallisin perustein toimiville yrityksille. Vickers-Armstrong valmisti jo vuonna 1921 kahden uuden tankkimallin prototyypit.

Ranskassa suora-ammuntatulituen tykki nostetaan tela-alustalle

Ranskassa tankin kehitystyö eteni eversti Estiennen esitysten perusteella. Estienne näki tankin tykistötulen etulinjaan viejänä. Tankin kehitys käynnistettiin vuoden 1915 joulukuussa. Ensimmäisten 400 Schneider tankin sarjatilaus tehtiin jo vuoden 1916 helmikuun puolessa välissä ja pian sen jälkeen tilattiin myös 400 Saint Chamond tankkia. Ensimmäiset ranskalaiset tankit suunnattiin taisteluun huhtikuun 16 päivänä vuonna 1917. Englantilaiset olivat tankin kehitystyössä Ranskan edellä. Englannissa kehitystyö eteni kokeilujen ja testausten kautta. Ranskassa panssaroitu miehistö- ja taistelutila nostettiin lähinnä vain telojen päälle.









Ranska kehitti omaa tankkia Englannissa tehdyn kehitystyön rinnalla. Ranskassa tankki ajateltiin lähinnä jalkaväen tulitukiaseena. Vasemman puoleisissa kuvissa on ranskalainen Schneider ja oikealla Saint Chamond tankki.

Kansallisarkiston Renault FT17 tankkia käyttäneiden joukkojen julkiset ja salaiset asiakirjat antavat uuden ja aikaisempaa laajemman pohjan suomalaisen panssarijoukon synnyn ja kehityksen tutkimiseen. Koko Renault ajan salaisen asiakirja-aineiston julkiseksi tulo antaa mahdollisuuden myös tuon ajan panssarijoukkojen sodan ajan valmistelujen ja tehtävien tutkimiselle.

Hyökkäysvaunujoukkojen komentajat ja päälliköt ovat joutuneet taistelemaan oman joukkonsa olemassaolosta ja kehittämisestä lähes koko panssarijoukkojen toiminnan ajan. Kirjassa selviää pian Hyökkäysvaunurykmentin perustamisen jälkeen alkanut ikuisen rauhan uskoon perustunut panssarijoukkojen alasajo. Sodan uhka 1930-luvun puolen välin Euroopassa herätti uudelleen ajatuksen hyökkäysvaunujoukkojen tarpeesta sekä kalustollisesta ja organisatorisesta kehittämisestä. Hyökkäysvaunujen merkitys suojajoukkojen osana heti sodan uhan alussa nähtiin uudelleen tärkeäksi.

Kauan jatkuneen hyökkäysvaunujoukkojen alasajon seurauksena Suomella ei talvisodan syttyessä ollut juurikaan taistelukelpoista panssarijoukkoa. Talvisodan sotasaalis mahdollisti panssarijoukkojen kehittämisen taistelukelpoiseksi pataljoonaksi. Jatkosodan sotasaaliin turvin panssarijoukko kasvoi lopulta teholtaan ja toiminnaltaan merkittäväksi Panssaridivisioonaksi.



9 789523 302709